

HRVATSKA ENERGETSKA
REGULATORNA AGENCIJA

Uloga regulatora u hrvatskom energetskom sektoru

prof. dr. sc. Eraldo Banovac
Glavni savjetnik Agencije

Povijesna uvjetovanost regulacije (1)

▪ Porijeklo regulacije:

- "Ferry boats and Kings"

17. stoljeće (britansko građansko pravo za vrijeme vladavine kralja Jamesa);

„Kralj može koristiti prijevoz plovilom za vlastite potrebe i za potrebe svoje obitelji, dok svi ostali službenici u njegovoj pratnji moraju platiti naknadu, jer svako od plovila namijenjenih za prijevoz putnika potpada pod reguliranu vozarinu, što je u javnom interesu.”

- **Munn vs. Illinois (1877.)**

Država Illinois je osnovala komisiju koja je odredila maksimalne cijene za uskladištene žitarice.

Vlasništvo kolidira s javnim interesom kada se isto koristi na način da to ima javne posljedice i širi utjecaj na zajednicu.

Dok vlasnik koristi svoje vlasništvo na način koji je u međuodnosu s javnim interesom mora biti spreman podvrći se kontroli.

Povijesna uvjetovanost regulacije (2)

- **National Civic Federation – NCF (1907.)**

Javne usluge po prirodi stvari ne mogu biti regulirane putem tržišta i konkurencije. Naprotiv, one moraju biti kontrolirane od strane vlasti, prepuštene vlastitoj regulaciji, ili pak javno upravljane. Još neka mogućnost ne postoji.

Pitanje je: Je li ih bolje regulirati ili upravljati s njima?

- **Utemeljenje energetske regulatorne tijela u Europi**

Prva je bila Velika Britanija (OFFER je počeo djelovati 1989.).

Mađarska, Španjolska, Finska, Portugal i Italija utemeljile su nacionalna regulatorna tijela prije no što je 1. Direktiva za tržište električne energije stupila na snagu.

Regulatorna tijela su postala obavezna u svim državama članicama EU s 2. paketom energetske propisa (2003.).

Norveška i Island (European Free Trade Association – EFTA) prihvale su direktive i utemeljile regulatorna tijela (Norveška je 1991. započela s regulacijom u sektoru električne energije).

PROCES

ENERGETSKA REFORMA

Restrukturiranje
i privatizacija

Liberalizacija

Nova regulativa

Regulatorno tijelo

REZULTAT

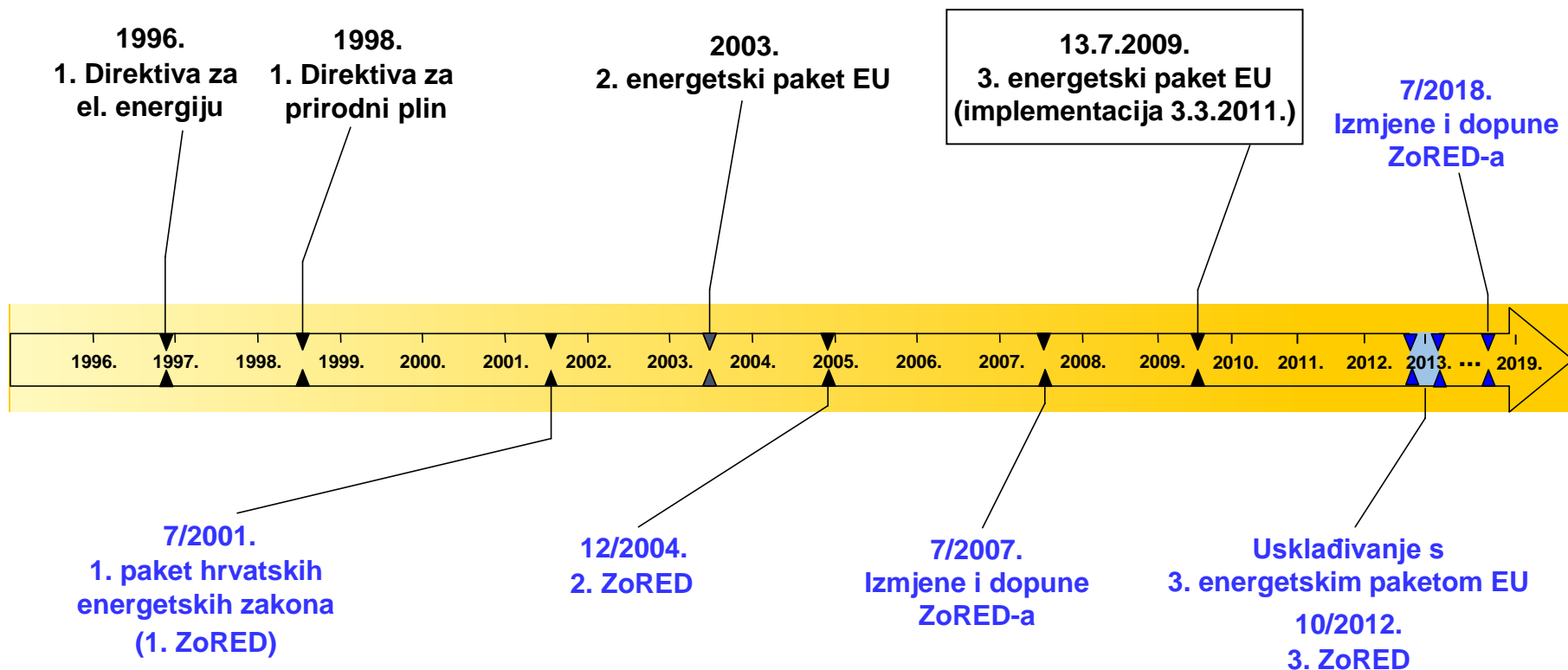
Realne
cijene

PREDUVJET

CILJEVI

- Razvoj konkurentnih tržišta električne energije i plina
- Sigurnost opskrbe energijom
- Investicije → rastući udio OIE i energetska učinkovitost
- Napredno upravljanje i nove tehnologije

Harmonizacija energetske zakonodavstva

Regulatorna iskustva od 2001.

- Razvoj regulacije kroz korake energetske reforme u RH.
- Harmonizacija s energetsom regulativom EU – proces koji će još trajati.
- **2001. – 2004.: VRED (1. ZoRED)**
Ključno obilježje razdoblja: *Organiziranje djelovanja regulatornog tijela i licenciranje.*
- **2005. – 10/2012.: HERA (2. ZoRED)**
Ključno obilježje razdoblja: *Izrada i donošenje metodologija tarifnih sustava te normativno otvaranje tržišta električne energije i plina.*
- **11/2012. → : HERA (3. ZoRED)**
Ključno obilježje razdoblja: *Uspostava učinkovitog energetskog tržišta s tržišnim nadmetanjem (primarno električne energije i plina).*

Ojačana uloga HERA-e po provedenoj harmonizaciji s 3. energetskeg paketa EU

- Donošenje iznosa tarifnih stavki u skladu s metodologijama, odnosno tarifnim sustavima.
- Nadzor provođenja odredbi o razdvajanju (odvojenog vođenja poslovnih knjiga, poštivanja zabrane subvencija između energetskeg djelatnosti).
- Certificiranje OPS-a i OTS-a.
- Donošenje općih uvjeta opskrbe energijom.
- Donošenje uvjeta kvalitete opskrbe energijom.
- Nadzor usklađenosti planova investicija, razvoja i izgradnje operatora prijenosnog sustava i operatora transportnog sustava s razvojnim planovima ENTSO-E i ENTSO-G.
- Provođenje postupka nadzora (mogućnosti nakon utvrđenog činjeničnog stanja u postupku nadzora: oduzimanje dozvole, nalog za poduzimanje određenih radnji ili za otklanjanje nedostataka u radu, obustava postupka).

Pravni okvir (1)

Pravni okvir za obavljanje poslova iz nadležnosti HERA-e čine:

- Zakon o regulaciji energetske djelatnosti („Narodne novine“, br. 120/12 i 68/18),
- Zakon o energiji („Narodne novine“, br. 120/12, 14/14, 102/15 i 68/18),
- Zakon o tržištu električne energije („Narodne novine“, br. 22/13, 102/15, 68/18 i 52/19),
- Zakon o tržištu plina („Narodne novine“, br. 18/18),
- Zakon o tržištu toplinske energije („Narodne novine“, br. 80/13, 14/14, 76/18 i 86/19),
- Zakon o tržištu nafte i naftnih derivata („Narodne novine“, br. 19/14 i 73/17),
- Zakon o obnovljivim izvorima energije i visokoučinkovitoj kogeneraciji („Narodne novine“, br. 100/15 i 111/18),
- Zakon o energetskej učinkovitosti („Narodne novine“, br. 127/14 i 116/18),

Pravni okvir (2)

- Zakon o terminalu za ukapljeni prirodni plin („Narodne novine“, br. 57/18),
- Zakon o biogorivima za prijevoz („Narodne novine“, br. 65/09, 145/10, 26/11, 144/12, 14/14 i 94/18),
- Zakon o uspostavi infrastrukture za alternativna goriva („Narodne novine“, br. 120/16),
- Zakon o potvrđivanju Ugovora o energetskej zajednici („Narodne novine – Međunarodni ugovori“, br. 6/06),
- Zakon o općem upravnom postupku („Narodne novine“, br. 47/09),
- Pravilnik o dozvolama za obavljanje energetskej djelatnosti i vođenju registra izdanih i oduzetih dozvola za obavljanje energetskej djelatnosti („Narodne novine“, br. 88/15, 114/15 i 66/18),
- Odluka o visini naknada za obavljanje poslova regulacije energetskej djelatnosti („Narodne novine“, br. 155/08, 50/09, 103/09 i 21/12),
- Ostali podzakonski propisi donijeti temeljem Zakona o energiji i drugih zakona kojima se uređuju pojedina tržišta energije.

Pravni okvir (3)

Zakon o regulaciji energetske djelatnosti („Narodne novine“, br. 120/12 i 68/18) – ZoRED:

▪ Članak 5. ZoRED-a

Temeljni ciljevi regulacije energetske djelatnosti su:

- osiguranje objektivnosti, transparentnosti i nepristranosti u obavljanju energetske djelatnosti,
- briga o provedbi načela reguliranog pristupa mreži/sustavu,
- donošenje metodologija za utvrđivanje iznosa tarifnih stavki u tarifnim sustavima,
- uspostavljanje učinkovitog tržišta energije i tržišnog natjecanja,
- zaštita kupaca energije i energetske subjekata.

Regulacijom energetske djelatnosti promiče se:

- učinkovito i racionalno korištenje energije,
- poduzetništvo u području energetike,
- investiranje u energetske sektor,
- zaštita okoliša.

Pravni okvir (4)

- **Članak 7. ZoRED-a**

Hrvatska energetska regulatorna agencija (u daljnjem tekstu: Agencija) je samostalna, neovisna pravna osoba s javnim ovlastima za regulaciju energetske djelatnosti.

- **Članak 8. ZoRED-a**

Osnivač Agencije je Republika Hrvatska, a osnivačka prava ostvaruje Vlada Republike Hrvatske.

Agencija za svoj rad odgovara Hrvatskome saboru.

- **Članak 9. ZoRED-a**

Poslovi Agencije su od interesa za Republiku Hrvatsku, a Agencija ih obavlja na temelju javne ovlasti.

- **Članak 11. ZoRED-a**

Određuje osnovne i druge poslove Agencije.

- **Članak 33. ZoRED-a**

Agencija je dužna jedanput godišnje podnijeti Hrvatskome saboru izvješće o svom radu.

Pravni okvir (5)

▪ Članak 16. Zakona o energiji:

- (1) Pravne i fizičke osobe mogu obavljati energetska djelatnost samo na temelju rješenja kojim se dozvoljava obavljanje te djelatnosti (u daljnjem tekstu: dozvola).
- (2) Dozvolu iz stavka 1. ovoga članka izdaje Agencija.
- (3) Posebnim zakonima kojima se uređuju pojedina tržišta energije propisat će se energetske djelatnosti za čije obavljanje nije potrebna dozvola.
- (4) Iznimno od stavka 3. ovoga članka, energetske djelatnosti u dijelu tržišta nafte i naftnih derivata za čije obavljanje nije potrebna dozvola jesu:
 1. transport nafte, naftnih derivata i biogoriva cestovnim vozilom,
 2. transport nafte, naftnih derivata i biogoriva željeznicom,
 3. transport nafte, naftnih derivata i biogoriva plovnim putovima,
 4. trgovina na malo naftnim derivatima i
 5. trgovina na malo ukapljenim naftnim plinom.

Pravni okvir (6)

- **Licenciranje**

Postulat: Regulacija u energetsom sektoru započinje s izdavanjem dozvola za obavljanje energetske djelatnosti.

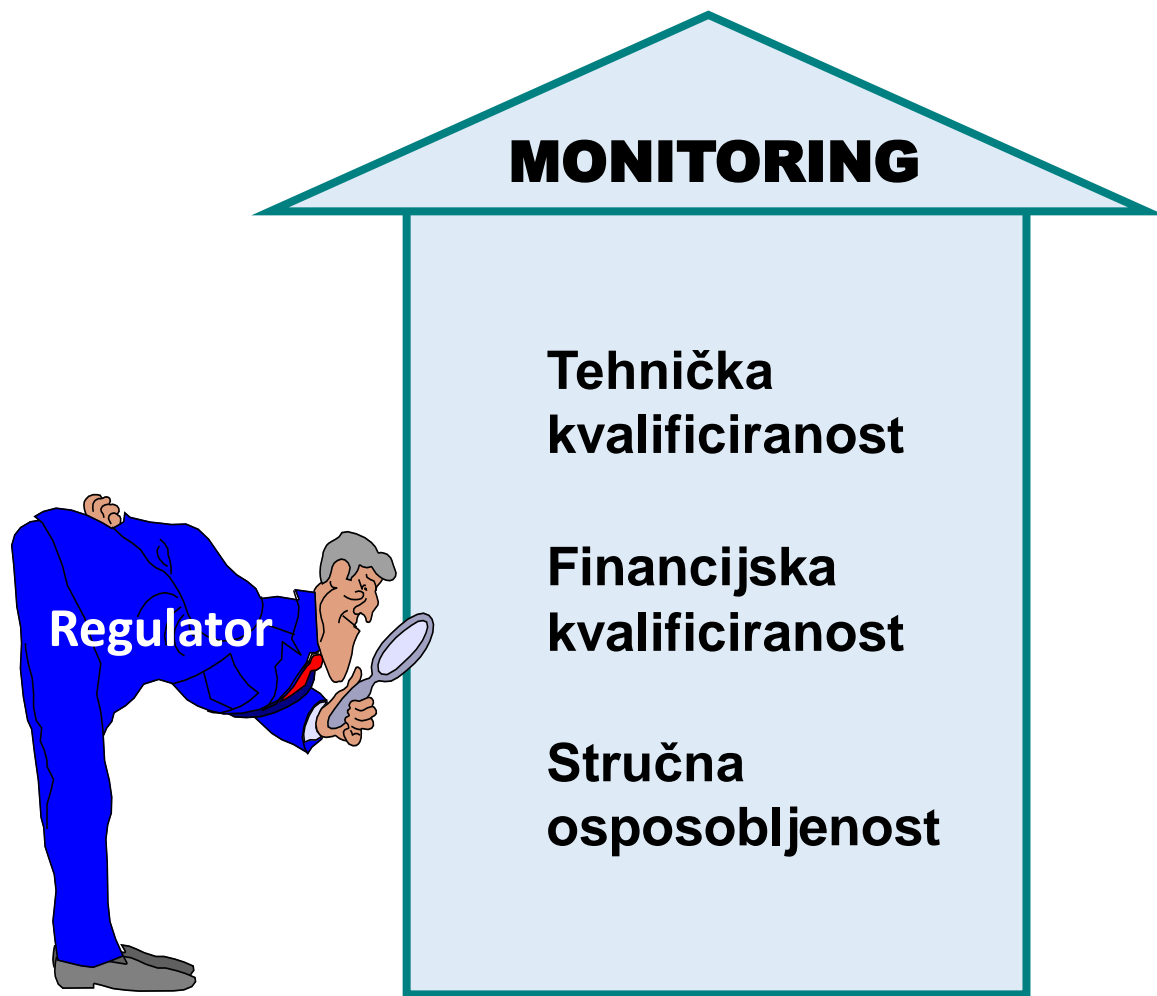
Je li to snažan regulacijski mehanizam?

Vrlo snažan, jer HERA može rješenjem oduzeti dozvolu, u skladu s uvjetima propisanim Zakonom o energiji.

- **Dozvola se može oduzeti:**

- **Privremeno** ako energetski subjekt prestane ispunjavati neki od uvjeta iz članka 17. Zakona o energiji, ili ne obavlja energetske djelatnosti za koje je ishodio dozvolu na način propisan zakonom i podzakonskim propisima, ili u razdoblju od tri uzastopna mjeseca ne ispunjava pravodobno svoje obveze prema energetskim subjektima koji obavljaju svoju djelatnost kao javnu uslugu.
- **Trajno** u slučaju da energetski subjekt ne otkloni nedostatak u roku određenom odlukom o privremenom oduzimanju dozvole, ili ne otkloni nedostatke u radu u roku određenom rješenjem nadležnog inspektora.

Što slijedi nakon izdavanja dozvole?

Energetski subjekt **mora trajno održavati potrebnu razinu** tehničke i financijske kvalificiranosti te stručne osposobljenosti, radi sigurnog obavljanja energetske djelatnosti. HERA je ovlaštena za nadzor energetske djelatnosti subjekata u obavljanju energetske djelatnosti (članak 11. ZoRED-a).

Snaga reguliranja

Power to regulate must include the power to implement regulatory decisions!

- Regulatorno tijelo mora osigurati da se regulatorne odluke provode i da tvrtke ne budu u mogućnosti ignorirati ih bez sankcija.
- HERA je ovlaštena pokrenuti prekršajni postupak zbog neispunjavanja obveza propisanih ZoRED-om ili drugih pravno obvezujućih odluka HERA-e ili ACER-a.
- Ako stranka nije izvršila u utvrđenom roku izvršnu odluku Upravnog vijeća HERA-e, Upravno vijeće može provesti postupak izvršenja te odluke posredstvom druge osobe ili prisilno, ili pokrenuti prekršajni postupak u skladu s odredbama Prekršajnog zakona.
- HERA podnosi optužni prijedlog nadležnom sudu za pokretanje prekršajnog postupka.

HERA danas (1)

- Uspješan regulator energetske djelatnosti u RH.
- Putem internetskih stranica objavljuje metodologije tarifnih sustava, mišljenja, odluke, rješenja, zapisnike sa sjednica Upravnog vijeća itd.
- Zapošljava 80 radnika (veći broj specijalistički obrazovanih stručnjaka – završeni američki, ERRA i Florence School of Regulation tečajevi za regulatore).
- Donosi godišnje Programe rada i razvoja.
- Donosi propise za čije donošenje je ovlaštena energetskim zakonodavstvom.
- Registar dozvola za obavljanje energetske djelatnosti i Registar kupaca toplinske energije nalaze se na internetskim stranicama HERA-e:

<http://www.hera.hr/hrvatski/html/dozvole.html>

https://www.hera.hr/hrvatski/html/registar_kupaca_te.html

HERA danas (2)

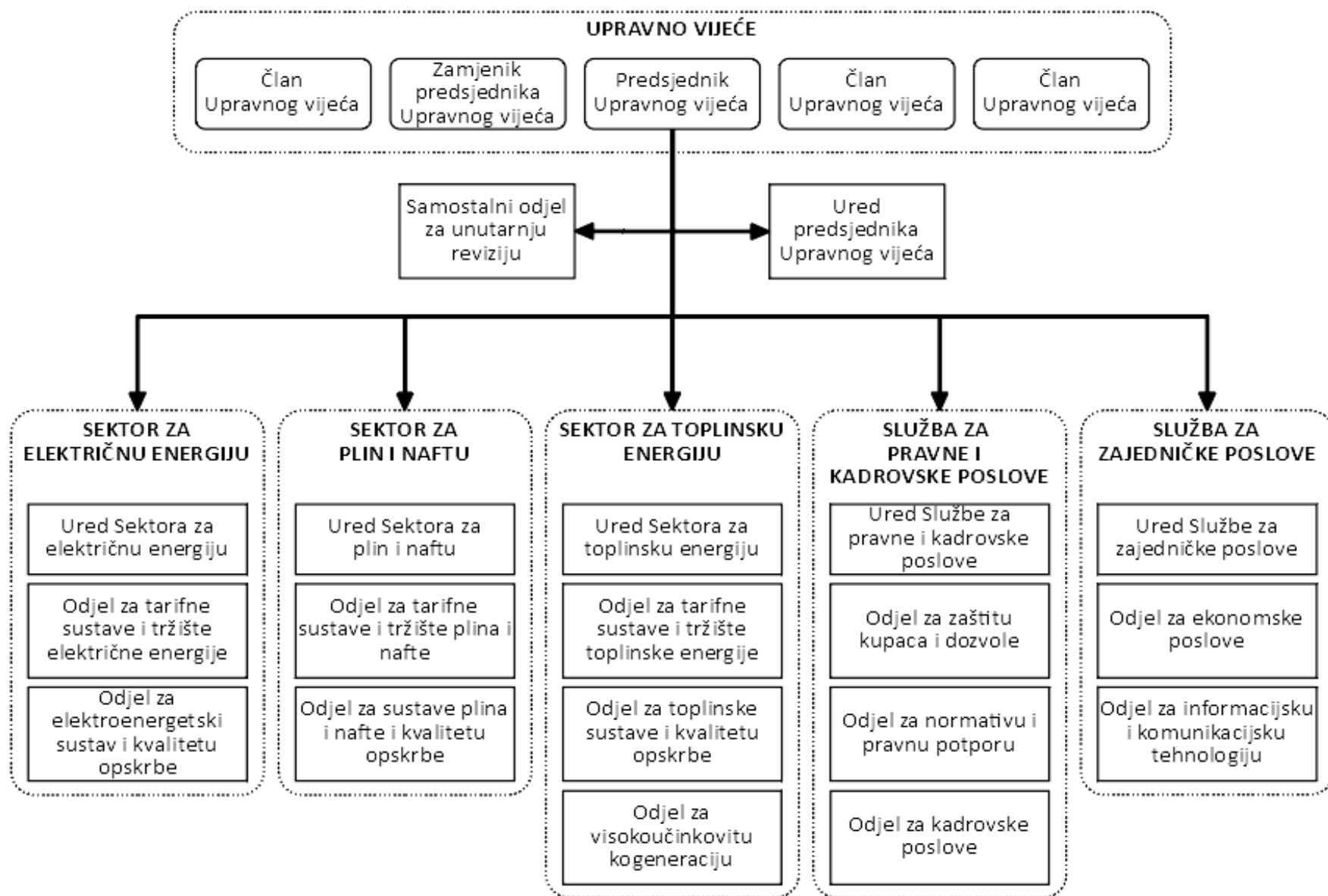
- Provodi savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupku donošenja propisa i metodologija koje HERA donosi.
- Provodi mjeru informiranja kupaca o njihovim pravima i obvezama:
 - objavom informacija na internetskim stranicama HERA-e,
 - nadzorom objava informacija na internetskim stranicama energetske subjekata,
 - odgovorima na upite kupaca.
- Tarifni kalkulator za električnu energiju za kućanstva i aplikacija iPLIN dostupni su na internetskim stranicama HERA-e.
- Aktivna članica CEER-a i ACER-a.
- Sudjeluje u radu radnih tijela Energetske zajednice.
- Intenzivna međunarodna suradnja u okviru ERRA-e i MEDREG-a, Firentinskog foruma (električna energija), Madridskog foruma (plin), Londonskog foruma (potrošači) i Kopenhaškog foruma (infrastruktura).

HERA danas (3)

- **HERA surađuje s:**

- energetske subjektima,
- Ministarstvom nadležnim za energetiku i drugim ministarstvima,
- Državnim inspektoratom i drugim tijelima državne uprave,
- jedinicama lokalne samouprave,
- jedinicama područne (regionalne) samouprave,
- udrugama za zaštitu potrošača,
- povjerenstvima za zaštitu potrošača,
- Agencijom za zaštitu tržišnog natjecanja (sklopljen „Sporazum o suradnji na području zaštite tržišnog natjecanja na tržištu energetske djelatnosti“) i drugim regulatornim tijelima,
- stručnim i građanskim udrugama i organizacijama,
- međunarodnim institucijama (Svjetska banka).

HERA danas (4)

HERA ima Savjet za regulatorne poslove i zaštitu potrošača.

HERA danas (5)

U 2018. godini:

- Održane su 32 sjednice Upravnog vijeća na kojima je razmatrano ukupno 379 točaka dnevnog reda. Sve odluke Upravnog vijeća redovito se objavljuju na internetskoj stranici HERA-e.
- Zaprimljeno je ukupno 354 podnesaka kupaca energije:
 - 45 upita,
 - 309 žalbi i prigovora.
- Dozvole za obavljanje energetske djelatnosti:
 - izdano 35,
 - produženo 69.
- Izdavanje rješenja vezanih uz status povlaštenog proizvođača električne energije:
 - 30 rješenja o stjecanju statusa povlaštenog proizvođača električne energije,
 - 17 rješenja o produženju prethodnog rješenja,
 - tri rješenja o izmjeni prethodnog rješenja,
 - dva rješenja o promjeni nositelja projekta u rješenju.

HERA danas (6)

- Izdavanje rješenja vezanih uz status povlaštenog proizvođača električne energije za kogeneracijska postrojenja:
 - 15 rješenja o stjecanju statusa povlaštenog proizvođača za kogeneracije na bioplin i biomasu,
 - 13 rješenja o produženju prethodnog rješenja,
 - tri rješenja o izmjeni prethodnog rješenja,
 - jedno rješenje o izmjeni rješenja.
- Nadzor povlaštenih proizvođača u ostvarivanju propisanih uvjeta energetske učinkovitosti, pri čemu je izdano:
 - 15 rješenja o određivanju uštede primarne energije za visokoučinkovite kogeneracije na prirodni plin,
 - 26 rješenja kojima se odredila ukupna godišnja energetska učinkovitost postrojenja na biomasu i bioplin,
 - jedno rješenje kojim se nalaže uklanjanje utvrđenih nedostataka (postizanje propisane ukupne godišnje energetske učinkovitosti).

Izazovi

- Regulacija po prirodi stvari teži stabilnosti i ravnoteži.
- Nova energetska paradigma „zelene energetike” generirat će stalnu dinamiku promjena, a time i svojevrsnu nestabilnost („jedina će stalnost samo mijena biti”).
- Regulacija u energetsom sektoru morat će odgovoriti značajnim izazovima u okviru realizacije vrlo zahtjevnih ciljeva energetske politike EU.
- Predstojeći izazovi odnosit će se na:
 - realizaciju koncepta „zelene energetike”,
 - distribuiranu proizvodnju,
 - prosumere i agregatore,
 - pametne mreže,
 - elektromobilnost,
 - nove tehnologije,
 - geopolitičke čimbenike od utjecaja na energetiku.

HRVATSKA ENERGETSKA REGULATORNA AGENCIJA

HERA ▪ Ulica grada Vukovara 14 ▪ HR-10000 Zagreb
Tel: +385 1 6323-777 ▪ Fax: +385 1 6115-344
hera@hera.hr ▪ www.hera.hr